

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 จริยธรรม

2.1.1 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเพียเจต์ (Piaget)

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524 : 27 - 28) ได้สรุปทฤษฎีพัฒนาการทาง จริยธรรมของเพียเจต์ไว้ว่า พัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์ขึ้นอยู่กับความฉลาดในการที่จะรับรู้กฎเกณฑ์และลักษณะต่าง ๆ ทางสังคม พัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคล จึงขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลนั้น เพียเจต์ได้แบ่งขั้นของการพัฒนา จริยธรรมของมนุษย์เป็น 3 ขั้น คือ ขั้นก่อนจริยธรรม ขั้นยึดคำสั่งและขั้นยึดหลักแห่งตน ขั้นก่อนจริยธรรมเริ่มตั้งแต่แรกเกิดจนถึงสองขวบ ในช่วงอายุ 2 ถึง 8 ปี เด็กจะมีพัฒนาการในขั้นยึดคำสั่ง กล่าวคือ เด็กจะมีความเกรงกลัวผู้ใหญ่และเห็นว่าคำสั่งของผู้ใหญ่คือประกาศิตที่ตนต้องกระทำตาม การพัฒนาจากขั้นที่สองไปขั้นที่สาม คือ ยึดหลักแห่งตน เพียเจต์เชื่อว่าเกิดขึ้นจากการพัฒนาการทางสติปัญญา และประสบการณ์ในการมีบทบาทในกลุ่มเพื่อนเด็กด้วยกัน ความเกรงกลัวอำนาจภายนอกจะกลายเป็นหลักในจิตใจของเด็กเกี่ยวกับความยุติธรรม

ในการวัดความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของเด็ก เพียเจต์ได้พิจารณาสองขั้นหลังคือ ขั้นยึดคำสั่งและขั้นยึดหลักแห่งตน ขั้นยึดคำสั่ง คือ การตัดสินใจเชิงจริยธรรมขั้นต้นที่เกี่ยวกับสิ่งที่เห็นได้ชัดแจ้งแล้วตัดสินใจลงไปว่าผิดหรือถูก โดยอาจจะคู่ที่ปริมาณผลเสียหายอันเกิดจากการกระทำของบุคคลหนึ่ง ถ้าการกระทำของเขาก่อให้เกิดผลเสียหายมาก ความผิดของเขาก็จะมากตามไปด้วย ส่วนขั้นการยึดหลักแห่งตน เด็กพัฒนาขึ้นจนเชื่อกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เกิดจากการตกลงกันของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป และอาจเปลี่ยนแปลงไปตามความจำเป็น ในการตัดสินใจว่า การกระทำใดผิด การกระทำใดถูกต้อง

2.1.2 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg)

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524 : 29) ได้สรุปทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์กไว้ว่า ลักษณะทางจริยธรรมของบุคคลนั้น ประกอบด้วยด้านต่าง ๆ ที่สำคัญ คือ ความรู้และความรู้สึกเชิงจริยธรรม พฤติกรรมเชิงจริยธรรมและเหตุผลเชิงจริยธรรม มีผู้พบว่าความรู้เชิงจริยธรรมนั้น ส่วนใหญ่เด็กจะมีอยู่แล้วภายในปีแรกที่เข้าโรงเรียน และการพัฒนาทางด้านนี้ก็ไม่มีการเปลี่ยน

แปลงอย่างมากมาในช่วงอายุต่อมา ส่วนพฤติกรรมเชิงจริยธรรมนั้น ส่วนมากจะขึ้นอยู่กับลักษณะของสถานการณ์ซึ่งทำให้การศึกษาพัฒนาทางด้านนี้เป็นไปอย่างยากลำบาก โคลเบอร์กจึงเห็นว่าการใช้เหตุผลเพื่อตัดสินใจที่จะเลือกกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งในสถานการณ์ต่าง ๆ ย่อมจะแสดงให้เห็นถึงความเจริญทางจิตใจของบุคคลได้อย่างมีแบบแผน นอกจากนี้ ยังอาจทำให้เข้าใจพฤติกรรมของบุคคลในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ ทั้งเพียเจท์ (Piaget) และ โคลเบอร์ก (Kohlberg) ต่างก็เห็นว่าจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการทางด้านอื่น ๆ ของบุคคล เช่น ด้านร่างกาย สติปัญญา และ อารมณ์

รากฐานของจริยธรรม ตามแนวทางทฤษฎีของนักจิตวิทยากลุ่มต่าง ๆ สมบูรณ์ ศาลาชีวิต (2525 : 22 - 25) ได้แบ่งไว้ดังนี้

- ก. ทฤษฎีที่เน้นถึงประสบการณ์ครอบครัว ได้แก่ นักจิตวิทยาวิเคราะห์ (Psychoanalyst) กลุ่มนี้เห็นว่า ลักษณะของจริยธรรม คือ ความสำนึกผิดชอบชั่วดี (Conscience) และอ้างว่าเป็นคุณลักษณะที่เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ หลังจากที่เด็กได้รับการฝึกหัดอบรม ได้ประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในโอวาทคำสอนของพ่อแม่ ผู้ใหญ่ และเลียนแบบอย่างที่ดีจากบุคคลเหล่านั้นมาสม่ำเสมอ จนในที่สุดจะเกิดความเคยชิน ถ้าไม่ปฏิบัติตามจะเกิดความรู้สึกแค้นแค้นใจ รู้สึกละอายใจ มีความไม่สบายใจ และนึกตำหนิตัวตนเอง ซึ่งเป็นลักษณะการลงโทษตัวเอง (Self - Criticism) ตามแนวคิดของนักจิตวิทยาในกลุ่มนี้ เชื่อว่าอำนาจอิทธิพลของข้อห้ามทั้งหลายที่เรียกว่า มโนธรรม (Superego Strength) เป็นตัวการที่ทำให้เด็กมีแรงจูงใจที่จะทำความดี
- ข. ทฤษฎีที่เน้นถึงการเรียนรู้ทางสังคม แนวคิดของจิตวิทยาในกลุ่มนี้ อธิบายการเกิดจริยธรรมว่าเป็น กระบวนการสังคมประภค (Socialization) อันเกิดจากกระบวนการซึมซาบ (Internalization) กฎเกณฑ์ต่าง ๆ จากสังคมที่ตนเติบโตขึ้นมา เด็กจะเรียนรู้และมีการพัฒนาทางจริยธรรมขึ้นก็จากการเลียนแบบพ่อแม่ และผู้ที่อยู่ใกล้ชิด เด็กจะลอกเลียนแบบเฉพาะบางคนเท่านั้น เช่น คนที่ตนรัก คนที่มีอำนาจเหนือตน สามารถตัดสินใจโทษ หรือให้รางวัลแก่ตนเองและผู้อื่นได้ ฉะนั้นแรงจูงใจของการเลียนแบบก็เน้นที่ ความต้องการเป็นที่ยอมรับ เป็นที่รัก และเป็นพวกเดียวกันกับผู้ที่เป็น แบบอย่าง
- ค. ทฤษฎีที่เน้นในลักษณะเฉพาะของบุคลิกภาพ ได้แก่ ลักษณะทางเชาว์ปัญญา ความรอบคอบอดทน ความสามารถบังคับตนเอง ทั้งหมดเหล่านี้เป็นพลังทางปัญญาของบุคคล ซึ่งเป็นความเข้มแข็งของบุคลิกภาพ รวมเรียกว่า Ego Strength จริยธรรมที่เกิดจากคุณลักษณะของบุคลิกภาพเหล่านี้ อาจเรียกได้ว่าเป็นจริยธรรมที่เกิดจากภายในตัวบุคคล

โดยสรุป จริยธรรม คือ ความสำนึกผิดชอบชั่วดี ซึ่งเป็นคุณลักษณะและบุคลิกภาพที่ดีของบุคคล ที่เกิดจากการอบรมของครอบครัว การเรียนรู้ทางสังคม หรือจากพลังปัญญาของตัวบุคคล

2.2 ความซื่อสัตย์ (Honesty)

พระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ (2514 :248-249) ให้ความหมายเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ไว้ว่า

ความซื่อสัตย์ ไม่คดโกงในความสัมพันธ์กับผู้อื่น ศักดิ์ในที่นี้มีความหมายในทางจงรักภักดี เช่น ถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาหรือให้คำสัตย์ตรงกับ Faithful ซื่อตรงต่อหน้าที่ หมายความว่า ไม่คดโกงต่อหน้าที่ ซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ หมายความว่า ไม่คดโกงและจงรักภักดีต่อหน้าที่ (เมธี โพรพิพัฒน์, 2523)

คณะนิติศาสตร์ปริญาเอก สาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ได้รวบรวมความหมายของความซื่อสัตย์จากที่ต่างๆ กัน และสรุปว่า ความซื่อสัตย์ หมายถึงลักษณะพฤติกรรมหรือความรู้สึกลึกซึ้งนี้ คือ ปฏิบัติตามกฎหมายเกณฑ์ที่กำหนด ตรงต่อเวลา พูดแต่ความจริง ทะอาชช้อยบาย ไม่เอาเปรียบ ไม่ทุจริตหรือประพฤติกมิชอบ มีความรับผิดชอบ สุจริตธรรม ไม่หลอกลวง ไม่หาประโยชน์ในทางมิชอบ (สวนา พรพัฒน์กุล, 2521)

สัญญา ศัญญาวิวัฒน์ (2514) ได้กล่าวถึงพื้นฐานของบุคลิกภาพของคนที่พัฒนาแล้วว่าจะต้องมีคุณสมบัติพื้นฐาน 5 ประการ คือ

1. ความรับผิดชอบ (Responsibility)
2. ความสม่ำเสมอ (Uniformity)
3. ความเชื่อมั่นในตนเอง (Self-confidence)
4. ความพยายามพึ่งตนเอง (Self-reliance)
5. ความซื่อสัตย์เที่ยงตรง (Honesty)

จากคุณสมบัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่าความซื่อสัตย์เป็นพื้นฐานทางบุคลิกภาพของคนที่พัฒนาแล้วประการหนึ่ง

กรรมการวัฒนธรรม(2497 : 5-6) ได้ให้ความหมายของความซื่อสัตย์สุจริตว่า หมายถึง ความซื่อตรงไม่คดโกง ถ้าแสดงออกทางใจจะเป็นน้ำใสใจจริง ไม่มีเงื่อนงำซ่อนไว้ในใจ ทางกายก็เป็นการทำงานจริง ทางวาจา คือ พูดจริง พูดคงเส้นคงวา เป็นที่เชื่อถือและไว้วางใจได้ และยังได้อธิบายถึงความซื่อสัตย์สุจริตของบุคคลเป็นข้อ ๆ ว่า

1. ต้องซื่อตรง ไม่คิดโกงหรือหลอกลวงเขากิน ประกอบอาชีพในทางสุจริต สิ่งใดทุจริต ผิดศีลธรรม จะต้องเลิกอย่างเด็ดขาด
2. ต้องซื่อสัตย์ต่อตนเอง ต่อครอบครัวและต่อมิตรสหาย จะต้องมีความจงรักภักดีต่อ ประเทศชาติ ไม่คิดลดทอนยศ
3. ต้องซื่อสัตย์ในทุกทาง โดยเฉพาะทางที่เป็นประโยชน์และสิ่งงามเท่านั้น ถ้าจะเป็นการทำลายประโยชน์ให้เกิดความเสียหายแล้ว ไม่ควรทำอย่างอื่น เช่นการซื่อสัตย์ต่อบุคคล คิดทำลายชาติ
4. ต้องรักษาคำพูดของตนให้มีคุณค่าน่าเชื่อถือได้

จากความหมายความซื่อสัตย์ที่กล่าวมานี้ ถ้าจะจำแนกความซื่อสัตย์ของบุคคลจะแบ่งได้ 3 ประเภท คือ (ทวี บุญยเกตุ, 2514 : 55-61)

1. ความซื่อตรงต่อตนเอง ผู้ที่มีความซื่อตรงต่อตนเองเป็นผู้ที่มีวิริยอุตสาหะ มีความละเอียดต่อตนเองในอันที่จะกระทำความคิด
2. ความซื่อตรงต่อเพื่อนฝูง ซึ่งมีได้มีความหมายแต่เพียงว่าไม่ทรยศ ไม่โกง หรือเอาเปรียบเพื่อนฝูงเท่านั้น แต่ต้องมีความรัก ความหวังดี ความสงสาร ความซื่อตรงและความปรารถนาดีคือเพื่อนอีกด้วย
3. ความซื่อตรงต่อหน้าที่ อันได้แก่ความซื่อตรงต่อธรรม ไม่เอาเปรียบโดยแสวงหาผลประโยชน์ใส่ตนในทางที่มีชอบ อันจะนำความเสียหายมาให้แก่งานหรืออาชีพที่คนทำอยู่ และยังมีความหมายรวมถึงความซื่อตรงต่อเวลาทำงานอีกด้วยโดยจะต้องอุทิศเวลาทั้งหมดหรืออย่างน้อยเวลาที่นายจ้างกำหนดให้ เพื่อทำงานในหน้าที่ของตนให้เรียบร้อย

ทอมสัน (1952 : 538-539) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมของความซื่อสัตย์ว่า มีองค์ประกอบอย่างน้อย 2 อย่างคือ

1. ระบบค่านิยม
2. ความต้องการที่เกิดขึ้นรุนแรงในขณะนั้น

องค์ประกอบทั้ง 2 นี้จะมีความสัมพันธ์กัน แต่แมคควีน (McQueen, 1968) กล่าวว่า เด็กที่มีค่านิยมของความซื่อตรงมาก ๆ อาจจะกลายเป็นคนทุจริตได้ เมื่อเกิดความต้องการในสิ่งนั้นอย่างจริงจัง ซึ่งตรงกับการศึกษาของอาานนท์ อากาภิรม (2517 : 63) ซึ่งได้กล่าวถึงเรื่องของความซื่อสัตย์ว่า บุคคลที่อยู่ในชนชั้นกลางทางเศรษฐกิจอาจใช้วิชาชีพของตนไปในทางอาชญากรรมในการดำเนินธุรกิจ เช่น ท่อค้าโก่งค่าจ้าง ข้าราชการทุจริตต่อหน้าที่ แพทย์รับจ้างทำแท้ง ทั้ง ๆ ที่บุคคล

ที่มีอาชีพดังกล่าว ต้องมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว แต่อาจจะมีความต้องการอย่างอื่นที่มีอำนาจจิตใจให้เขาทำในสิ่งที่ผิด

โดยสรุป ความซื่อสัตย์ คือความซื่อตรงเที่ยงธรรม คิดคิดชอบ ทั้งแก่ตนเอง สังคม และหน้าที่ ไม่ทุจริต ไม่เอาเปรียบและไม่หาประโยชน์ใส่ตนในทางมิชอบ

2.3 วินัย

บุญมี แทนแก้ว (2541 : 62-63) ได้กล่าวถึงวินัยว่า หมายถึง การนำไปสืมนำไปในทางเจริญก้าวหน้า ผู้มีวินัยหรือระเบียบ มีแบบ มีแผน และมีความมุ่งมั่นด้วยจริยธรรม ศีลธรรมที่ได้ศึกษาคิแล้ว ย่อมเป็นความดีเป็นมงคลและได้เพิ่มเติมความหมายของคำว่า“วินัย” ว่า หมายถึง กฎเกณฑ์ ระเบียบแบบแผนที่กำหนดหรือบัญญัติขึ้นไว้ เพื่อควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมนั้น ๆ โดยแบ่งออกเป็น 2 อย่าง คือ

1. วินัยทางโลก หมายถึง กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ที่บัญญัติขึ้นไว้ เพื่อควบคุมมิให้บุคคลล่วงละเมิดสิทธิของกันและกัน เป็นต้น
2. วินัยทางธรรม หมายถึง ข้อบัญญัติทางศาสนา ทุกศาสนาย่อมจะมีบทบัญญัติสำหรับศาสนิกชนของตน กล่าวเฉพาะพระพุทธศาสนา พระพุทธองค์ทรงบัญญัติวินัยไว้ 2 ประเภท คือ
 - ก. วินัยสำหรับคฤหัสถ์ เรียกว่า “อาสาริยวินัย” เป็นวินัยสำหรับผู้ครองเรือน ได้แก่ ศีล 5 ศีล 8 ศีลเหล่านี้ผู้ประพฤติกจะสามารถเลือกได้ตามที่ตนสามารถปฏิบัติได้สะดวก
 - ข. วินัยสำหรับบรรพชิตหรือนักบวช เรียกว่า “อนาคาริยวินัย” ได้แก่ ศีล 10 ของสามเณร ศีล 227 ของพระภิกษุ เป็นต้น

2.3.1 วินัยในตนเอง

เสฐียรพงษ์ วรรณปก (2533: 43-45) กล่าวถึงวินัยว่า มิใช่เพียงการเรียนรู้เกี่ยวกับระเบียบวินัยว่ามีอะไรบ้าง แต่หมายถึงการฝึกฝนอบรมคนให้มีระเบียบวินัยด้วย วินัยเป็นแบบที่ทำให้คนให้มีคุณค่า วินัยทำพลเรือนให้เป็นทหาร วินัยทำเด็กลูกหลานชาวบ้านเป็นเณร เป็นพระ แม้องค์พระมหากษัตริย์ยังทรงเคารพ

วิวัฒน์ อัสวาณิช (2523 : 10 – 19) ได้พูดถึงวินัยในตนเองว่า คือการที่บุคคลสามารถควบคุมตนเองทั้งทางอารมณ์และพฤติกรรมให้เป็นไปตามที่ต้องการ แม้จะมีสิ่งเร้าจากภายนอก เช่น พฤติ-

กรรมของบุคคลอื่น หรือสิ่งเร้าจากภายใน เช่น อุปสรรค หรือความปรารถนาที่แตกต่างออกไป จากเดิมก็ยังไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่คนได้ตั้งใจไว้

สมาคมการศึกษาเรื่องเด็กแห่งสหรัฐอเมริกา (Child Study Association of America, 1952 : 132 - 135) เน้นให้เห็นถึงจุดมุ่งหมายการสร้างวินัยในตนเองว่า เพื่อระงับหรือควบคุมความโกรธ ความรู้สึกต่ำต้อย ความรู้สึกตัวเองมีความผิดอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้ นวลศิริ เปาโรหิตซ์ และคนอื่น ๆ (2515 : 155 - 157) ยังได้กล่าวไว้ว่า จุดมุ่งหมายของวินัยทั้งหลายนั้นมีใช้การควบคุมพฤติกรรมของเด็กให้เป็นไปตามแนวทางที่ผู้ใหญ่ต้องการ ความมุ่งหมายที่แท้จริงของวินัย ก็คือ เพื่อให้เด็กเกิดความต้องการที่จะทำสิ่งดีและเป็นประโยชน์แก่สังคมด้วยตัวเองมิใช่จากสิ่งแวดล้อมหรือจากการบังคับของบุคคลใกล้เคียง วินัยที่ดีเป็นลักษณะที่เกิดจากแรงผลักดันภายในตัวเด็กมากกว่าแรงบังคับจากภายนอก และเมื่อใดก็ตามที่เด็กได้พัฒนาลักษณะดังกล่าว เด็กก็จะแสดงพฤติกรรมออกในลักษณะที่สังคมยอมรับ เด็กจะไม่มี ความขัดแย้งในตนเอง และพฤติกรรมจะเป็นแบบแผนเดียวกัน ไม่ว่าจะอยู่ต่อหน้าหรือลับหลัง

2.3.2 การสร้างวินัย

กาญจนา ชาติตะพันธ์ (2510 : 193) ได้เสนอวิธีการที่จะช่วยให้เด็กมีวินัยในตนเองไว้ว่า ครูและผู้ปกครองจะต้องให้เด็กเข้าใจว่าจะอะไรเป็นสิ่งที่ดีสำหรับเด็กและสำหรับผู้อื่นด้วย และหาทางให้เด็กได้กระทำในสิ่งที่ดี โดยยึดมั่นกับการตัดสินใจของคนสมควร อภัยพันธุ์ (2507 : 230) ชี้ให้เห็นว่าการสร้างวินัยด้วยวิธีดังกล่าวเป็นวิธีการสร้างวินัยโดยไม่ใช้อำนาจภายนอกมาบังคับ และจากการศึกษาของเบอร์นาร์ด (Bernard, 1972 : 207) พบว่า เด็กต้องการวินัยที่เกิดจากความรู้ความเข้าใจมิใช่การใช้อำนาจบังคับ

งานวิจัยของกรูมา กิงชยัน (2517 : 85) ชี้ให้เห็นว่า ความเชื่อมั่นในตนเองเป็นลักษณะหนึ่งของผู้มีวินัยในตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยวรรณวิภา ทองงอก (2517 : 10) ที่กล่าวว่า วินัยในตนเองต้องการความเข้มแข็งและความมั่นคงทางด้านจิตใจ รวมทั้งการยึดถือในสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างแน่วแน่มั่นคง นอกจากนี้ยังพบอีกว่า ผู้ที่มีวินัยในตนเองสูงจะมีความรับผิดชอบมาก มีความวิตกกังวลน้อย มีความอดทน มีเหตุผล

เชวียคอฟและฟริทซ์ (Sheviakov and Fritz 1955 : 8 - 14) ได้ศึกษาถึงประเภทของวินัยที่ควรปลูกฝังให้เด็กว่าควรเน้นวินัยในตนเองมากกว่าที่จะเป็นวินัยที่อยู่บนรากฐานของการให้ปฏิบัติตามคำสั่ง และยังได้ให้ความเห็นต่อไปอีกว่าควรเป็นเรื่องของความเต็มใจ ซึ่งมิใช่การกระทำตามคำสั่งหรือเพราะการลงโทษ

ออซูเบล (Ausubel, 1965 :189 – 190) มีความเห็นสอดคล้องกับเชเวียคอฟและพริทซ์ว่าแบบของวินัยที่ได้ผลและมีมั่นคง ซึ่งเราต้องการจะให้เกิดในตัวบุคคล คือวินัยในตนเองที่มีรากฐานมาจากการควบคุมภายในและภายนอกคน การควบคุมภายในคน เช่นการดูแลที่สม่ำเสมอ แต่การบังคับและการลงโทษ ซึ่งเป็นการควบคุมภายนอกจะช่วยปลูกฝังวินัยในตนเองได้เพียงเล็กน้อย

เจอซิล (Jersild, 1960 : 165) พบว่า บิคารมารคามืออิทธิพลยิ่งในการสร้างวินัยให้กับเด็ก และบิคารมารคาจะต้องไม่ตามใจเด็กจนเกินไป

มูสเสน (Mussen, 1969 : 335 – 341) พบว่าการฝึกวินัยให้แก่เด็กโดยการใช้เหตุผลและให้ความรักเป็นวิธีการฝึกวินัยที่ได้ผลดีที่สุด และช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางสมองของเด็ก เพราะช่วยให้เด็กเข้าใจเหตุผล หรือมาตรฐานสังคมที่พ่อแม่ต้องการ การฝึกวินัยด้วยวิธีนี้จะทำให้เด็กมีวินัยในตนเองสูง

สำหรับเด็กแล้ว วินัยโดยเฉพาะวินัยในตนเองมีความสำคัญยิ่งในการฝึกวินัย เพื่อให้เด็กมีวินัยในตนเองนั้น บิคารมารคาจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับตัวเด็กเป็นอย่างดี และจะต้องเป็นผู้ที่รู้จักใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ ซึ่งถ้าเด็กมีวินัยในตนเองแล้ว ก็จะก่อให้เกิดผลดีแก่ตัวเด็กเอง

2.3.3 คุณค่าของวินัย

สังคมใหญ่เมื่อมีสมาชิกจำนวนมาก อยู่ร่วมกันเป็นหมู่เป็นคณะ อยู่เป็นกลุ่มเป็นพวก สมาชิกซึ่งย่อมมาจากชาติตระกูลต่างกัน มีนิสัยใจคอแตกต่างกัน ถ้าขาดระเบียบวินัย ต่างคนต่างกระทำความที่ตนพอใจ ที่ตนต้องการ ความขัดแย้งกันย่อมเกิดขึ้น ในที่สุดความโกลาหลส่วนวาทย์ย่อมตามมา สังคมย่อมมีการทะเลาะเบาะแว้งกันเป็นปกติ ความสงบสุขจะเกิดขึ้นไม่ได้เลย ดังนั้นจึงต้องอาศัยวินัยเป็นบรรทัดฐานในการปฏิบัติร่วมกัน นอกจากจะเป็นการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมแล้ว วินัยยังทำให้สมาชิกงาม คือ วิเศษ ไปจากสังคมที่ไม่มีวินัยอีกด้วย ดังนั้นในคำสอนทางพุทธศาสนาจึงกล่าวไว้ว่า

“ชนเป็นจำนวนมากที่ไม่มีความรู้รักษาตัว หรือไม่มีวินัยเป็นแนวทางปฏิบัติ ก็จะพึงเที่ยวไปเหมือนควายที่ตามอดเที่ยวไปในป่าฉะนั้น” (พระไตรปิฎก เล่มที่ 27, 213)

ดังนั้น ทุกสังคมจึงต้องมีวินัย การรักษาวินัย ก็คือ การปรับปรุงตัวเองให้ดีขึ้นเป็นผลภายในตัวของเราเอง วินัยเป็นเหตุให้สังคมเรียบร้อยคู่กันนับถือ มนุษย์จึงต้องได้รับการปรับปรุงด้วยวินัย เมื่อแต่ละคนมีวินัยดีแล้ว ก็ทำให้สังคมหรือหมู่ชนงลงงามไปด้วย

คุณค่าของการมีวินัย (ชานเลียง วุฒิจันทร์ ผู้รวบรวม 2522 : 84-85) พอสรุปได้ดังนี้

1. วินัยทำให้ผู้รักษาเป็นคนดีขึ้น เป็นเครื่องป้องกันความเสื่อมเสีย

2. วินัยเป็นเครื่องวัดความดีของคน ใครจะเป็นคนดีหรือคนเลว ดีมาก ดีน้อย ไม่มีอะไรเป็นเครื่องวัดได้แม่นยำเท่ากับการสังเกตวินัยของผู้นั้น ผู้ใดเคร่งครัดในวินัยในตนเองผู้นั้นเป็นคนดี
3. วินัยเป็นเครื่องแสดงความแตกต่างระหว่างบุคคล

ท่านพุทธทาส (2497 : 119) ซึ่งให้เห็นว่าสาเหตุสำคัญที่สุดของการผิดศีลห้า คือ “การทำตามใจตนเอง” ซึ่งก็คือ “การขาดวินัยในตนเอง”

โดยสรุป วินัยคือความสามารถในการควบคุมตนเองทั้งในด้านอารมณ์และพฤติกรรมให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์ ระเบียบของสังคมที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองและความสงบเรียบร้อยของสังคมนั้น ๆ

